

PINUS SILVESTRIS

door

B. STOFFEL.

Naar aanleiding van den rijken inhoud van het tijdschrift van December, voel ik mij gedrongen aan de lezers mee te deelen hoe ik aan de meening kom, dat in Nederland het bosch van *Pinus silvestris* *niet* en het exotobosch *wel* thuis hoort.

Meer dan een halve eeuw geleden aanschouwde ik voor de eerste maal het Pinusbosch in Noord-Europa, waar *Pinus silvestris* *Lapponica* toen nog in oertoestand voorkwam.

Thans zijn alle bosschen gedund en behoutvesterd en kan men slechts in reservaten nog de oude *Pinus* exemplaren vinden.

De indruk, dien ik toen van dit familielid van onze grovedennen kreeg, was zoo overweldigend dat dit boschbeeld mij nog steeds voor oogen staat, na 53 jaar. Ik was toen reeds geruimen tijd in den houthandel en kende het onderscheid in de kwaliteit van grenenhout afkomstig van verschillende uitvoerhavens.

Ik bezat een hardnekkig verlangen om te weten te komen waarom de kwaliteit van dat hout zoo zeer uiteenliep.

Mijn liefhebberij voor boomgroei en boschbouw groeide naarmate ik dieper in die vraagstukken doordrong en toen ik voor de eerste maal met het inzicht van Van Schermbek kennis maakte, was mij dit een openbaring.

In latere jaren bezocht ik het bosch in midden-Rusland waar de zijrivieren van Wolga en Duna hun water ontvangen. Ik kwam toen reeds tot de wetenschap dat in de lijn Stockholm-Helsingfors-Ladogameer-Oeral gebergte het kostbaarste grenenhout groeit, d.w.z. 100 tot 200 km ten noorden en ten zuiden van die lijn.

Wie zijn boschbouwoogen geoefend heeft, kan bij de *Pinus silvestris* in de omstreken van Riga en Mittau een andere variëteit vinden die meer overeenkomst heeft met de groeiwijze van onze grove dennen. Lang geleden zag ik de houtvloten in Riga aankomen met lange en zware grenen stammen bestemd voor scheepsmasten en ik zag terstond het onderscheid met de stammen die ik in Zweden en Finland had zien groeien; maar wat deze Rigastammen in lengte en dikte vóór hadden, verloren ze weer in de houtkwaliteit tegenover de Noord-Europeesche soort. En toen ik in later jaren de Pinusboschen in Posen, Brandenburg enz. onder

de oog en kreeg werd mijn overtuiging hoe langer hoe vaster, dat de kwaliteit slechter wordt, naarmate men het Atlantisch klimaat nadert.

Ik kreeg de overtuiging dat *Pinus silvestris* in ons land slechts de rol van parkboom vervullen kan en vervullen moet. Het bosch dat wij volgens Dr. Sprangers bezig zijn uit een hoogst primitieve staat op te heffen moet, volgens mijn ervaringen in boschbouw, uit een gemengde groepsgewijze opstand bestaan, met zoo weinig mogelijk *Pinus silvestris*. In de laatste jaren hebben we veel gehoord over variëteiten en nevenvariëteiten geschikt voor heel of half zeeklimaat, maar wie houtkennis bezit, kent aan geen enkele variëteit van *Pinus silvestris* in Atlantisch klimaat veel houtwaarde toe.

Dunningsprodukten, geriefhout, mijnhout, meent Dr. Sprangers, zijn uit het Pinusbosch niet te versmaden; maar in het bosch dat wij bezig zijn thans op te bouwen zullen deze sortimenten nergens ontbreken:

Bij den opbouw van ons Nederlandsch bosch (op armen zandgrond) kan men moeilijk autoriteiten uit andere landen te hulp roepen. Wij moeten zelf uitmaken wat in onze omstandigheden het beste is.

„Houtsoorten die verwaarloozing kunnen verdragen”, aldus beschouwt Dr. Sprangers onzen groveden. Volgens mijn opvatting van boschbouw moeten we ons inspannen om uit iedere boomsoort in het bosch te halen wat er in zit en ons van de mogelijkheden voor iedere soort op de hoogte stellen.

Van dit standpunt uitgezien kom ik dan op de exoten.

Pinus silvestris (grenenhout) en *Picea excelsa* (vurenhout) zijn houtsoorten die in ons klimaat in parken en tuinen een goed figuur maken, maar die, om de geringe waarde van het in ons klimaat gegroeide hout, zoo weinig mogelijk in het bosch moeten worden aangeplant. De waarde die het hout van beide soorten in Noord-Europa en in het continentale klimaat van Oost-Europa of op de berghellingen van midden-Europa kan verkrijgen, is uitgesloten voor ons zeeklimaat.

De geringe invloed, die het iets meer droge zomerklimaat van Limburg en Brabant tegenover onze noordelijke provinciën uitoefent, is waarschijnlijk reeds voldoende om den groveden daar beter te doen groeien dan in 't noorden. In Denemarken heeft men de aanplanting van groveden sedert jaren vruchteloos voortgezet en grootendeels gestaakt door mislukking. Fijnspar, douglas, sitkaspar, zijn thans de soorten die gelukken. Van de kust van Noorwegen is nimmer grenenhout uitgevoerd, omdat *Pinus silvestris* aan de kust geen bruikbaar hout voortbrengt. Zoodra men aan de oostkant der bergen komt wordt dit anders. In Zweden groeit op

dezelfde breedtegraad prima grenenhout. Toen ik dit alles vele jaren geleden overdacht, en ondervonden had dat boschbouw uitsluitend met loofhout op onze zandgronden niet veel succes beloofde, had ik reeds eenige ervaring met douglas en larix opgedaan.

Ik wist reeds 20 jaar geleden dat grauwe douglas aan een ziekte langzaam te gronde ging en veel andere proefnemers hadden dit met mij ondervonden. Wij wenschten uitsluitend de groene kustvariëteit aan te planten.

Bij deze ervaring, (dat n.l. de grauwe douglas uit het continentale klimaat van Noord-Amerika afkomstig was), dacht ik onmiddellijk weer aan onze *Pinus silvestris* met al zijn moeilijkheden in het zeeklimaat.

Ik keek naar de groeiwijze der exoten uit het zeeklimaat met 2 en soms 3 verlengingen in één zomer en naar de Europeesche naaldboomen die slechts een topscheut maken zonder verlenging, als bewijs van hun afkomst uit streken met korten zomer en de lange winterrust.

Ik zag bij den *Pinus* in Noord-Europa het roode kernhout reeds op 25-jarigen leeftijd verschijnen, terwijl onze *Pinus* in het zeeklimaat dikwijls op 50-jarigen leeftijd nog geen kernhout heeft.

Ik zag de jonge *Pinus*planten in het Finsche bosch ontkiemd uit gevallen zaad opschieten, en na 10 jaar groeien, nog geen meter hoog worden, maar gezond blijven, en na uitduning van het bosch snel omhoog gaan.

Ik zag in ons land gekweekte *pinus*planten uitzetten en na 2 jaar groeien, forsche lange topscheuten maken. Eenige jaren later hield deze mooie ontwikkeling op en verschillende ziekten dunden de gelederen. Parasieten teisterden de topscheuten en spoedig vulde hooggroeiende heide de ontstane hiaten. Dit was onze boschbouw die Dr. Sprangers bedoelt als in hoogst primitieven staat. Is het nu te verwonderen dat ik mij steeds sterker inspande om de resultaten met de exoten te weten te komen?

De uitslag omtrent het onderzoek naar groei en ontwikkeling van den groenen douglas, gaf mij de verzekering dat ik niet mistaste in mijn meening. En de uitslag omtrent het onderzoek naar *Larix leptolepis* ga ik met even groote gerustheid tegemoet. Wanneer men het oordeel van Dr. Sprangers leest over de groeiwaarde van *Pinus silvestris* in het zuiden van ons land en men leest het oordeel van de boschbouwers in Drente op nauwelijks 100 km afstand, dan voelt men toch den invloed dien dit geringe klimaatsverschil reeds veroorzaakt op de groeiwijze, en dan kan men zich voorstellen dat een afstand van 1000 en meer km tusschen zeeklimaat en vastelandsklimaat, groote verschillen in de houtwaarde van een boomsoort kan teweegbrengen.

De diensten die volgens Dr. Sprangers de broodboom van de zandgronden „de *Pinus silvestris*” ons bieden kan, kunnen in ons moderne bosch vervangen worden door de dunningen in het douglas-lariks bosch zoodra wij in ons land zaadboomen genoeg bezitten om onafhankelijk te worden van het dure zaad uit Amerika en Japan.

Wij zijn dan in staat (als men dit noodig oordeelt) het bosch even dicht te planten of te zaaien als tot nog toe het grovedennenbosch.

Dit tijdstip is dichter bij dan men algemeen denkt. Gaarne wil ik toegeven dat in ons land gronden liggen zoo arm, en droog, dat men van ontoelaatbaarheid voor boschbouw mag spreken, maar op die plaatsen kan men evenmin met groveden iets bereiken.

Mijn langjarige proefnemingen hebben mij geleerd dat men ten slotte op iedere grondsoort waar *Pinus silvestris* kan groeien, ook groenen douglas en Jap. lariks aan 't groeien krijgt, door de bestrijding van grondverzuring en bevordering van de levensomstandigheden voor micro-organismen. Daarvoor is noodig: het vasthouden van alle neerslag, het beschaduwen van den grond, het verwijderen van iedere soort zure plantengroei en het onderdrukken van den hernieuwden groei daarvan.

Voor dit doel moet iedere boschverpleger maatregelen zoeken en toepassen naar omstandigheden. Ik heb dit gedaan en ieder boschwachter is in staat dit te doen. Van aankijken wordt een verkeerde toestand niet beter. Ons kultuurbosch eischt veel werk en toezicht, maar men snakt immers naar werk. Met de slotwoorden van J. L. W. Blokhuis in zijn artikel over *Larix leptolepis*, ben ik het volkomen eens.